

TISKOVÁ ZPRÁVA

Praha 20. února 2024

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz**V POZADÍ NOVÉ STUDENÉ VÁLKY JE ROZKOLISANÝ SVĚT. KRIZI IDENTITY JE TŘEBA VYSVĚTLIT A POROZUMĚT JÍ**

Současná válka na Ukrajině, rostoucí neklid na Balkáně, napětí mezi Čínou, Tchaj-wanem a dalšími státy jsou jen těmi nejviditelnějšími projevy „nové studené války“. Společným jmenovatelem je změna ve vnímání identit a nahrazování novými. Pochopit svět, který se rychle mění, a přinést data a analýzy k řešení aktuálních výzev chce nový výzkumný program Akademie věd ČR *Identity ve světě válek a krizí* podporovaný Strategií AV21.

Události posledních let, jako pandemie covid-19, válka na Ukrajině, vyostřená krutost v pásnu Gazy, otřásly společností a přišly příliš rychle za sebou. Proč? Můžeme tomu předejít? I na tyto otázky hledá odpověď tým odborníků ze 39 institucí po celém světě.

„Reagujeme na aktuální rozkolísání hodnotového i geopolitického uspořádání současného světa a zkoumáme formování a vyjednávání identit v rámci států a mezi nimi,“ říká Martin Klečacký z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, garant unikátního programu *Identity ve světě válek a krizí*. *„Identita – vymezování se vůči druhým – ve spojení s propagandou jsou klíčové nástroje při ospravedlnění cílů expanzivní zahraniční politiky,“* vysvětluje vědec.

Krizе identit jako roznětka válek, odlidštění jako omluva brutality

Hledání identity, její definování a vymezování je úzce spojeno se společenskými změnami, které vyvolávají potřebu „někam patřit“, začlenit se do většího celku a nezůstat vydělený či součástí „nesprávné“ skupiny.

Vedle známých etnických či náboženských identit se objevují nové genderové, sociální či politicko-emancipační typy. Nedostatek porozumění současným problémům může mít pro svět závažné důsledky.

„Velké krize identit či snaha vnutit vlastní identitu druhým mohou být jedním ze spouštěčů válečných konfliktů,“ upozorňuje Martin Klečacký. *„Vládou kontrolovaná propaganda dokáže prostřednictvím*

Kontakt pro média: **Eliška Zvolánková**
Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR
press@avcr.cz
+420 739 535 007

moderních médií ovlivnit právě proces (trans)formování národní identity, vytvářet obraz nepřítele, ať již za hranicemi, či ve společnosti, a efektivně tak kontrolovat veřejný diskurz,“ doplňuje vědec.

Cílená dehumanizace (odlidštění) lidí s jinou identitou (rasovou, etnickou, náboženskou) pak eskaluje v mimořádné brutalitě válečných konfliktů a může vést až ke genocidnímu způsobu vedení války a páchání válečných zločinů.

Nenálepkovat. Pochopit a pomoci

„Zásadní výhodou našeho výzkumu je velká šíře zapojených profesí i zemí. Jen na identitu se psychologové dívají jinak než sociologové, etnologové, historici či právníci,“ říká Martin Klečacký. „Díky tomuto záběru můžeme analyzovat probíhající společenské změny kvantitativně i kvalitativně a místo nálepkování nabídnout veřejnosti, ale i třeba zákonodárcům vysvětlení, která se opírají o data, a možná řešení.“

Program se zaměří na otázky integrace menšin, problematiku vymezování se vůči druhým, roli jazyka a kultury při formování či proměnách identit větších společenských celků, roli státu a jeho propagandy a také na regiony, jejichž vývoj má zásadní dopady na život v České republice, jako je Čína, Rusko, Ukrajina či Balkán.

Podceňované humanitní vědy. V rukou autokratů skvělá zbraň

Do programu *Identity ve světě válek a krizí* jsou zapojena téměř všechna humanitní a společenská pracoviště Akademie věd (16 ústavů) a 23 dalších institucí z celého světa, včetně Indie, USA či Evropy.

„Tento program nabízí příležitost, jak uplatnit naše – jedinečné – kompetence a schopnost porozumět a vysvětlit, proč lidé a společnost fungují, jak fungují.“

„Pro mě jako historika představuje velkou výzvu výzkum úmyslné dezinterpretace a manipulace se společenskými a humanitními vědami. Jsou to paradoxně autokraté či diktátoři, kteří dokážou potenciálu těchto věd dokonale využít – či přesněji zneužít: mají kontrolu nad tím, kdo a jakým způsobem reflektuje současnou společnost a její kořeny, jak o tom hovoří a jaké výsledky přináší. V demokratických společnostech jsou tyto obory bohužel často podceňovány,“ říká Martin Klečacký.

„Jako humanitní a sociální vědci se nechceme zbavovat naší zodpovědnosti vůči okolnímu světu. Tento program nabízí příležitost, jak uplatnit naše – jedinečné – kompetence a schopnost porozumět a vysvětlit, proč lidé a společnost fungují, jak fungují,“ uzavírá Martin Klečacký.

Více informací:

PhDr. Martin Klečacký, Ph.D.
Masarykův ústav a Archiv AV ČR
klecacky@mua.cas.cz
+420 732 844 907

O Strategii AV21

Posláním Akademie věd ČR je špičkový výzkum zaměřený na problémy a výzvy, kterým čelí současná společnost. Projekt Strategie AV21 reaguje na aktuální společenské výzvy promyšlenou formulací výzkumných programů, založených na spolupráci oborů a institucí při jejich řešení.

Výzkumné programy Akademie věd ČR jsou otevřeny partnerům z vysokých škol, podnikatelské sféry a institucím státní a regionální správy, stejně jako zahraničním výzkumným skupinám a organizacím. Výzkumné programy jsou navrhovány a formulovány po dohodě vedení Akademie věd s řediteli pracovišť s přihlédnutím k trendům světové vědy, společenské relevanci a Národním prioritám orientovaného výzkumu.